

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 12/2017

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Advokat Stian Smidesang

Klagen gjelder: Krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning

Beslutningsdato: 15. juni 2018

I behandlingen har deltatt: Anne Stine Eger Mollestad
Marianne Abeler
Trond Jørgensen
Lars Christian Finstad

Konklusjon: Klager tilkjennes kompensasjon med 30 % av 65 G. Salærkravet dekkes i sin helhet.

1. Sammendrag av sakens faktiske sider

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften) og etter forskrift 2004-12-02 nr. 1563 om billighetserstatning.

██████████, heretter kalt klager, er født ██████████. Han har tjenestegjort i ██████████ i perioden ██████████ til ██████████. I forkant av tjenesten gjennomførte han forberedende trening fra ██████████ og frem til utreisetidspunktet. Klagers arbeidsoppgaver i ██████████ besto av vaktjeneste og patruljetjeneste.

Klager er født og oppvokst i ██████████, og har ██████████. Han oppgir å ha hatt en normal oppvekst og at han hadde et godt forhold til familien.

Klager avtjente førstegangstjenesten fra ██████████ til ██████████. I førstegangstjenesten fremgår det at klager hoppet fra en bygning i tredje etasje. Det resulterte i en strekk i nakken. Av en legejournal fra ett år senere, i ██████████, fremgår det at klager hadde smerter i rygg, samt spenninger i brystet. Utover på ██████████-tallet fremgår det videre at han sliter med ulike muskelsmerter. I ██████████ mister han jobben sin i en barnehage som følge av en mistanke om stoffmisbruk. Det fremgår av legejournalen til klager at hans mor mener han har forandret seg, og ønsker å gripe fatt i sønnens mistenkte stoffmisbruk. Klager selv benekter at han har et slikt problem.

I ██████████ reiser klager til ██████████. Han forteller selv at han ikke var involvert i stridshandlinger, men at han ved enkelte anledninger hørte skyting, samt at de måtte avfyre varselskudd. Klager har vist til særlig tre episoder som har vært traumatiske. Den første episoden omhandlet funnet av en død person. I andre episoden var klager tilstede i en leir der en mann gikk amok med en øks og skadet flere andre. Klager var redd for sitt eget liv. Han måtte også i etterkant av hendelsen gi førstehjelp på stedet. Den tredje episoden klager viser til omhandler en hendelse der han ble satt til å vokte en mindre base i 20 timer. Det oppsto ingen situasjoner i løpet av denne perioden, men han følte seg redd og alene. Han forteller at han gjennom tjenesten opplevde konstant redsel og uro. Redselen gikk etterhvert over i aggresjon, og han begynte å drikke for å få sove. Kontingenten hans ble avsluttet med at han og de øvrige soldatene fulgte kisten til en omkommet medsoldat hjem til Norge. Soldaten hadde omkommet i en trafikkulykke.

Klager hevder at han allerede på flyturen hjem til Norge fikk et panikkanfall, og at det var da hans psykiske problemer startet. Kort tid etter hjemkomst oppsøkte han helsevesenet for somatiske plager i form av plager i rygg og nakke/skuldre. Den 31. oktober 2002 snakket klager med psykologspesialist ██████████. Skadelidte fikk henvisning til en fysioterapeut grunnet anspenthet i rygg og nakke. Klager var åpen om at dette kunne være angst og psykisk betinget. I et brev fra 12. desember 2002 fra ██████████ til klagers fastlege, fremgår det at ██████████ har vært i kontakt med klager, og at han føler seg bra uten noen plager, både i jobbsammenheng og privat.

Etter tjenesten jobbet klager ved ██████████ frem til 30. juni 2003, og deretter i ██████████ i perioden 19. januar 2004 til 31. mars 2004. Etter dette startet han i ██████████ fra 24. oktober 2005 til 30. juni 2006. Etter et langt opphold fra arbeidslivet, begynte han igjen å jobbe ved ██████████ i en kortere periode fra 1. januar 2013 til 22. februar 2013, og deretter som ██████████ fra våren 2015. Skadelidte ble innvilget AAP frem til 30. november 2016. Den 28. januar 2018 fikk klager innvilget søknad om uføretrygd, med virkning fra 1. mars 2018. NAV mente at uførheten ikke skyldes yrkesskade. Klager opplyser at han har vært rusfri i 2,5 år, og at han arbeider på ██████████ som et dagtilbud. Arbeidet er tilrettelagt, slik at han kan ta fri dersom han har dårlige perioder.

Kravet om kompensasjon etter forskrift om særskilt kompensasjonsordning og etter forskrift om billighetserstatning ble fremsatt av klager i brev av 15. januar 2014. I forbindelse med det fremsatte kravet om kompensasjon for psykiske senskader, har Statens pensjonskasse (SPK) innhentet en spesialisterklæring datert 24. juni 2016 fra psykolog Lars Bjørgum, samt en tilleggserklæring av 14.

oktober 2016. Erklæringen er avgitt i henhold til mandatet for den særskilte kompensasjonsordningen. I erklæringen legger den sakkyndige til grunn at det ikke er sannsynliggjort at klager har en klinisk PTSD, og at klagers kliniske tilstand kun delvis knyttes til belastninger under utenlandstjenesten. Psykolog Bjørgum mener tilstanden er betydelig forsterket også av andre faktorer.

I vedtak av 28. november 2016 avslo SPK klagers krav på kompensasjon og billighetserstatning. Advokat Markus Bøe Ødegård påklaget avslaget på vegne av klager i brev av 25. februar 2017. Klager fikk utsatt frist for klagen, og den er således rettidig fremsendt. SPK fant ikke grunnlag for å omgjøre sitt vedtak, og saken er sendt frem for klagebehandling.

I forbindelse med klagen ble det også fremsatt et salærkrav med kr. 81 812,50 basert på 46,75 timer juridisk arbeid. I forkant av klagen var det utbetalt kr. 46 375,- for 26,5 timer med arbeid i saken. SPK er av den oppfatning at timebruken for klageomgangen ikke anses som rimelig og nødvendig, og har etter en skjønnsmessig vurdering kommet frem til at klager får dekket kr. 28 000,- inkl. mva., tilsvarende 16 timer, for klageomgangen. Advokat Ødegård har i eget brev av 25. februar 2017 også påklaget dette for klagenemnda.

I forbindelse med at klagen ble behandlet i klagenemnda har klager opplyst om at han har fått ny advokat ved samme advokatkontor. Ny advokat er Stian Smidesang.

Verken klager eller hans advokat var tilstede under nemndsbehandlingen av saken.

2. Klagenemndas vurdering

Det er en forutsetning for behandling av saken at kravet ikke er foreldet. SPK har ikke anført foreldelse. Nemnda finner på selvstendig grunnlag å vurdere dette.

Foreldelsesbestemmelsen i forskriften § 11 har følgende ordlyd;

«Krav om kompensasjon etter denne forskrift foreldes tidligst tre år etter ikrafttredelsesdato.

For øvrig gjelder lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer.»

Forskriften henviser til de generelle reglene om foreldelse etter lov-1979-05-18-18 (foreldelsesloven). Etter foreldelsesloven § 2 fremgår det at den alminnelige foreldelsesfrist er 3 år. Loven opererer også med enkelte særskilte foreldelsesfrister for spesielle krav. Foreldelsesloven § 9 angir blant annet en særskilt foreldelsesfrist ved krav på skadeserstatning.

Det er nemndas oppfatning at foreldelsesfristens utgangspunkt skal beregnes etter foreldelsesloven § 9 første ledd. Av foreldelsesloven § 9 første ledd første punktum fremgår det at:

«Krav på skadeserstatning eller oppreisning foreldes 3 år etter den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige.»

Formuleringen er i rettspraksis formulert som et spørsmål om når klager hadde oppfordring til å gå til saksanlegg med utsikt til et positivt resultat, jf. blant annet Rt. 1992 s 603. Etter forskrift om særskilt kompensasjonsordning § 11 vil foreldelsesfristen likevel tidligst begynne å løpe fra ikrafttredelsestidspunktet for ordningen. Dette var 1. januar 2010. Klager fremsatte krav om kompensasjon 15. januar 2014. Kravet er fremsatt mer enn 3 år etter ikrafttredelsesdato og utgangspunktet er således at det kan være foreldet.

Utgangspunktet for fristløpet for foreldelsesfristen er det tidspunkt, hvor skadelidte fikk eller burde ha skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige, jf § 9.

Klager hadde uttalte psykiske plager etter tjeneste og han hadde også muskulære plager knyttet til anspenhet, som gjennom årene deretter ble mer perifere som følge av utstrakt rusmisbruk. Klager har stått i arbeid, om en med flere og tidvis lange opphold, og i mange ulike stillinger. Han hadde et langt

arbeidsopphold fra ca 2006 til 2013, for deretter å vende tilbake til arbeid, om enn fragmentarisk. Hans psykiske plager synes å ha hatt en oppblomstring omkring 2010. Han søkte uførepensjon i 2014, men fikk avslag. Han gikk over på arbeidsavklaringspenger i 2016 og fikk uførepensjon i 2018. Uførepensjonen er ikke innvilget med yrkesskadefordeler. Da krav ble fremsatt var klager ikke i arbeid, men kom senere tilbake en kortere periode som [REDAKTERT]. Det fremstår som usikkert om klager ville hatt utsikter til et positivt resultat om han på et tidligere tidspunkt hadde fremsatt krav. Hans liv har i stor utstrekning vært preget av rusmisbruk, hvorefter det psykiske har kommet mer i skyggen. Den sakkyndige har i sin erklæring gitt uttrykk for at det har vært svært vanskelig å skille hans utvikling av psykiske vansker som skyldes tjenestegjøring fra det som skyldes rusmisbruk og konsekvenser av dette innenfor en relativt lang periode. Under noe tvil og etter en helhetlig vurdering har nemnda konkludert med at klagers krav ikke var foreldet da han fremsatte krav i januar 2014.

Rett på ytelse etter kompensasjonsforskriften forutsetter at man er påført en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i internasjonal operasjon. Videre må den psykiske belastningsskaden ha medført varig ervervsmessig uførhet, jf. forskriften § 3 første ledd. Utgangspunktet etter de alminnelige erstatningsrettslige regler er at det mest sannsynlige faktum skal legges til grunn. Det er videre den som krever erstatning som har bevisbyrden. Prinsippet kommer til uttrykk i forskriften § 3, som slår fast at det alminnelige krav til årsakssammenheng gjelder, og at det må være sannsynlighetsovervekt for at tjenesten er årsak til den psykiske belastningsskaden.

Det leder ikke til noen begrensning i erstatningsansvaret om skadelidte var særlig sårbar, slik at konsekvensene av den psykiske belastningen derfor er mer omfattende for skadelidte enn for de fleste andre. Dersom skadelidte har en særlig mottakelighet som må anses som den helt overveiende årsak til utviklingen av skaden eller sykdommen, kan sårbarheten tillegges vekt. Hovedregelen er dog etter alminnelig erstatningsrett at skadelidte har krav på full erstatning selv om skaden delvis skyldes at skadelidte har vært særlig mottakelig. Skadevolder må ta skadelidte som han er. Skadevolder må altså yte full erstatning, der skaden er utløst av ansvarshendelsen, også der skaden blir mer omfattende enn for en normalt motstandsdyktig person. Dersom sårbarheten har realisert seg i en medisinsk invaliditet som forelå forut for den skadevoldende begivenhet, eller disposisjonen for utvikling av sykdom eller skade har vært en vesentlig og aktivt virkende årsaksfaktor ved utviklingen av den aktuelle skade, skal den dog hensyntas, jf. blant annet sakene 18/2011 og 4/2012.

Det er et krav etter forskriften at det innhentes en spesialisterklæring etter særskilt mandat utarbeidet av Forsvarsdepartementet. I denne saken er det innhentet en spesialisterklæring fra psykolog Lars Bjørgum. I erklæringen legger den sakkyndige til grunn at det ikke er sannsynliggjort at klager har en klinisk PTSD, og at klagers kliniske tilstand kun delvis knyttes til belastninger under utenlandstjenesten. Psykolog Bjørgum mener tilstanden er betydelig forsterket av også andre faktorer, som ikke kan knyttes til tjenestegjøringen i [REDAKTERT]. Videre finner han at inntil 30 % av klagers samlede psykiske symptombelastning kan attribueres til tjenesten i [REDAKTERT] i den totale årsaksvektingen.

For at man skal ha krav på erstatning etter forskriften må de psykiske plagene ha oppstått som en følge av tjenesten i internasjonal operasjon. Det er ikke et krav til bestemte psykiatriske diagnoser som f. eks PTSD. Det er tilstrekkelig å sannsynliggjøre at det er oppstått en psykisk belastningsslidelse.

Spørsmålet i saken blir om klager hadde en særlig sårbarhet for utvikling av rusmisbruk og et atferdsmønster som ville ha påvirket hans ervervsevne uavhengig av tjenesten, eller om dette hadde manifestert seg allerede før tjeneste, slik at klager hadde en inngangsinvaliditet. Klagers sammensatte rusproblemer innebærer at det er knyttet usikkerhet til om klager ville falt ut av arbeidslivet uansett som følge av hans rusmisbruk.

Rusmisbruk er i seg selv ikke å anse som en psykisk belastningsslidelse, og gir dermed ikke grunnlag for kompensasjon etter forskriften, ei heller om man utvikler et avhengighetssyndrom som gir sekundære psykiske plager. Hvis derimot rusmisbruket er forårsaket av og benyttes til å døyve en underliggende psykisk belastningsslidelse som følge av hendelser under tjenesten, vil det kunne tillegges vekt under årsaksvurderingene etter forskriften. Det forutsettes dog at det foreligger en underliggende psykisk belastningsslidelse som følge av tjenesten.

Klager hevder selv at han allerede på flyturen hjem fra [REDACTED] hadde et panikkanfall, som følge av de traumatiske hendelsene han ble utsatt for under tjenesten. Det er dog også fremkommet opplysninger om at klager har hatt symptomer på aktivering og angstplager fra barndom. Sett i sammenheng med den øvrige dokumentasjonen i saken, finner nemnda det sannsynlig at tjenesten har medført at klager i tillegg har fått en psykisk belastningsskade. Nemnda vil her bemerke at det den sakkyndige skriver om hva soldater generelt er ment å tåle i utenlandsoperasjoner fremstår som helt irrelevant i denne vurderingen. Det er et sentralt prinsipp i erstatningsretten at man skal ta skadelidte som han er. Det sentrale for vurderingen av om man er berettiget til kompensasjon, er om tjenesten faktisk har utløst en psykisk belastningsslidelse.

Klager har i sitt saksfremlegg for nemnda vist til tidligere sak 18/2011. Det fremgår blant annet her;

«Etter nemndas vurdering er det ikke tilstrekkelig grunnlag for å tillegge avdødes sosiale og arvelige disposisjon for rusmisbruk betydning, selv om det var en særlig sårbarhetsfaktor hos ham. Avdøde hadde eksperimentert med alkohol og hasj før tjenesten, men avdøde hadde ikke utviklet et misbruk som medførte en inngangsinvaliditet før tjenesten. Avdødes sårbarhet for alkohol- og rusmisbruk manifesterte seg etter FN-tjenesten. Etter nemndas syn etablerer ikke avdødes eksperimentering med alkohol i ungdomstiden og alkoholproblemer i hans familie tilstrekkelig sannsynlighetsovervekt for en uansett utvikling. Sannsynligheten kan nok anses å være stor for at det ville skje en viss utvikling uansett, men det er svært vanskelig å mene noe om hvor stor denne utviklingen i så fall ville ha blitt, hvordan dette ville materialisert seg i form av ervervsmessig uførhet og eventuelt når. Det blir et rent hypotetisk spørsmål om en fremtidig utvikling, idet avdøde på skadetidspunktet ikke hadde utviklet noe misbruk. Med bakgrunn i at avdøde ikke hadde en inngangsinvaliditet, hadde fungert tilfredsstillende forut for tjeneste, men falt fullstendig ut etter tjenesten, fremstår tjenesten som den vesentlige bidragsyter til hans uførhet».

Nemnda finner det sannsynlig at klagers sårbarhet for rusavhengighet uansett ville ha utviklet seg uavhengig av tjenesten og at det er hans rusmisbruk som i hovedsak er årsak til hans plager i dag. Ut fra den foreliggende dokumentasjon, herunder omfanget av de belastninger klager ble utsatt for under tjeneste og de akutte reaksjoner han hadde på dette, fremstår det som sannsynlig at klager også har underliggende psykiske plager som i en viss utstrekning påvirker hans ervervsevne. Disse har ut fra den foreliggende dokumentasjon vært fremtredende i umiddelbar tilknytning til hans hjemkomst og senere i behandling. Hans rusproblemer har åpenbart påvirket hans totale helsesituasjon i negativ retning og til dels også fordekket hans underliggende psykiske plager. I hvilken grad klagers rusmisbruk ville ha utviklet seg om man tenker tjenesten borte, er vanskelig å ta konkret stilling til. Det er etter nemndas syn ikke tvilsomt at hans uttrykte sårbarhet forut for tjeneste og hans allerede etablerte atferdsmønster ville ha hatt betydelig innvirkning på hans tilstand også om tjenesten tenkes borte. Samtidig fremstår hendelsene under tjenesten og klagers umiddelbare reaksjoner på dette, som betydelig bidragsytere til klagers totale helsemessige situasjon. Den sakkyndige har vurdert den underliggende psykiske belastningsslidelsen til å utgjøre 30% av hans totale uførhet. Nemnda legger dette til grunn og finner det tilstrekkelig sannsynliggjort at klager har en selvstendig uførhet på 30% som følge av psykiske belastninger etter tjeneste.

Klager har etter dette krav på 30 % av 65 G.

Det er også fremsatt krav om dekning av ytterligere salær i forbindelse med klagen til SPK. Nemnda viser til at salærkravet for 46,75 timer er høyt, og langt utover det som er normalt i slike saker. Klagen er omfattende, men den fremstår som særdeles grundig og har gitt nemnda merverdi i den materielle vurderingen av saken. Nemnda finner derfor under noe tvil grunnlag for å dekke salærkravet i sin helhet.

3. Konklusjon

Klager tilkjennes kompensasjon med 30 % av 65 G.

SPK dekker saksomkostninger til juridisk bistand i anledning saken og klagen med kr 81 812,50 inkl. mva. i henhold til krav.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, 10. oktober 2018

Anne Stine Eger Mollestad
Leder av klagenemnda